

LIBERUL ARBITRU FLUIERĂ ANTIJOC
Jurnal de economie/și/politică (2011-2018)

et
in
ARCADIA
ego

OCTAVIAN-DRAGOMIR JORA

**LIBERUL
ARBITRU
FLUIERĂ
ANTIJOAC**

Jurnal de economie/și/politică (2011-2018)

Colecția
Et in ARCADIA ego

Editura ASE
București
2018

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI

Copyright © 2018, Editura ASE

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

Editura ASE

Piața Romană nr. 6, sector 1, București, România

cod 010374

www.ase.ro

www.editura.ase.ro

editura@ase.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

JORA, OCTAVIAN-DRAGOMIR

**Liberul arbitru fluieră antijoc : jurnal de economie și politică :
(2011-2018) / Octavian-Dragomir Jora. - București : Editura ASE, 2018**

ISBN 978-606-34-0272-2

330

Coperta: Melissa Antonescu

Imagini: Designed by Freepik&Can Stock Photo/orensila

Autorul își asumă întreaga responsabilitate pentru ideile exprimate,
pentru originalitatea materialului și pentru sursele bibliografice menționate.

Cuprins

restrâns

(Pro)log in
De ce?

1. Lideri. Maximi
Oameni

2. Manuf(r)acturi minore
& Lucruri

3. Istoricele
Timpuri

4. Geo-grafitti
& Locuri

5. Creatori sau creaturi?
Valoare

6. Hospitalitate
& Vigoare

7. Kapital ist
Libertăți

8. Suprema (im)potestas
& Leviatane

9. Balon rotund
Jocuri

10. Mese colțuroase
& Remize

(Epi)log out
Oare?

Cuprins

extins

(Pro)log in	
<i>De ce?</i>	11
1. Lideri. Maximi	
<i>Oameni</i>	13
Președinte în Valea Regilor	14
Barbarul berber	15
Diminețile unui socialist kuminte	16
Fidel, dar cui anume?	18
Lumescul, la Sfântul Scaun. Și algoritmul de jos al celor de sus.....	19
Secolul lui Ronald Coase. Și despre cum „domnul manager” rămâne tot „tovarășul director”	21
Capitalul în secolul XXI sau „inegalitatea lui Piketty”	23
Nobel pentru îmblânzirea corporațiilor. Economia din (perspectivă) tiroliană.....	24
Economia și teoria întregului.....	26
Micul prinț. Pușca și cureaua lată.....	27
2. Manuf(r)acturi minore	
<i>& Lucruri</i>	29
Încărcătorul universalizat.....	30
Ecce castravetele	31
Aurul tribunilor. Aurul străbunilor. Aurul preabunilor. Aurul nebunilor	32
Patentul este cleștele inovației?.....	33
Să-ți fie rușine, Thomas Edison!	35
Servim boson la masă	36
Revoluția Industrială, revelația instituțională	37
Dezvoltarea durabilă: vindecarea instituțiilor.....	38
Proprietatea și bonul fiscal.....	39
„Volkswagen-izbit-în-zid”. Cine a accidentat pe cine.....	41
3. Istoricele	
<i>Timpuri</i>	43
Logica discursului... Virtuțile faptelor.....	44
Suprateranele și subteranele Europei	45
Lustruiți versus lustrați	46
A discrimina este omenește.....	47
Obelix fuge de Perceptorix	49
Pariul (lui) Pascal.....	50

Anatema secesiunii. Stampe reînviat din AmEurAsia și din Peninsula-Lume	51
Acum e altfel. La fel ca întotdeauna. Despre democrația nelegiuitorilor și legiuiților	53
Alpha dogs on catwalk.....	55
Marx & Spencer. Veșminte vintage.....	56

4. Geo-grafitti

& Locuri	59
Democrația orologierilor.....	60
Serviți bere bruxelleză în Irish Pub?.....	61
Et în Balcania ego.....	62
Călător în Țara Bascilor, trăitor în țara băștilor.....	63
Look right. Look left. Dincolo de Canalul Mânecii	65
Acasă la Quintilian	67
Aici, București, România.....	68
China, comunism, capitalism, continuitate. Moștenirea celor trei Chine.....	70
Basarabia, pământ europeanesc	72
Între Est și Est. Marea China: triumphiul vârstelor.....	73

5. Creatori sau creaturi?

Valoare	77
Statul în bibliotecă și în laborator.....	78
Nobel pentru ironia sorții.....	79
Glossă de Eminesconomie politică	80
Forme de proprietate ale culturii.....	81
Salamanca, școala libertății.....	82
„Cumințenia Pământului”. Și durabilitatea culturii române	84
Cartezian cugetând, mă îndoiesc că existați!	85
Piața ideilor. Despre lipsă.....	86
Economiștii valorii culturale	87
Civilizația economică a culturii	89

6. Hospitalitate

& Vigoare.....	91
Pământul, Tai-Pan.....	92
Statul minimal, sănătatea maximală?.....	93
Hipocrate, pitagoreicul.....	94
„Elixirul tinereții” în viața politică.....	95
Sandy cea cu du-te-ncolo.....	96
M*A*S*H	97
Om bogat, om sărac.....	98
S.O.S. Statul Oligo Scient	100
Povestea drobului de salarii	101
Anti-sărăcie, nu și pro-pomană.....	102

7. Kapital ist

Libertăți.....	105
Proprietatea. Probleme de Fond.....	106
Legislația (cererii și ofertei)	107
Este prea bogat, săracul de el!	108
Privatizarea Republicii Populare Oltchimia.....	109
Capitalism, rețeta noastră corectă.....	111

De ce este CFR (o) Marfă greu de vândut	112
Între preț și para-ndărăt.....	113
Marfă, epitetul privatizărilor românești.....	114
Economistul și întreprinzătorul. Un contact cultural.....	115
Despre business îngeri.....	116

8. Suprema (im)potestas

& Leviatane	119
V(ama) de la Vendetta	120
Aristocrația hazardului moral	121
O întrebare de post. Ce păcat e mai mare: să furi de la stat sau să furi cot la cot cu statul?	122
România, să crești mare!	124
Campanie și calvar. Șampanie și caviar.....	125
Forfetarul forfotitor	126
Intergovernmentalismul, adevărata doctrină a șocului	128
Credit și nu cerceta!	129
România socială de piață. Înspre o Soziale Marktwirtschaft.....	130
Iubitul meu alegător. Eligibilii și electorii noștri: cum îi plătim, așa îi avem	132

9. Balon rotund

Jocuri	135
Macroeconomiști și microbiști.....	136
Economie inflamabilă + flacără olimpică	137
Super Bowl și supă la bol	138
Și totuși se-nvârte.....	140
Sacrificarea deloc sfântului Dumitru.....	141
Economia mondialului fotbalului românesc.....	142
Fotbal cu sufletul gol	143
Armata și Războiul Stelelor.....	144
„Seleționerul” Cioloș. Și bugetul public, profanul Graal	145
Fotbalul, jocul mâinii invizibile. Între Adam și Alex. Și un mesaj din „patria lui Brexit” despre libera circulație în teren	148

10. Mese colțuroase

& Remize	151
Mări(me)a Sa, PIB-ul	152
Iepurașul prețurilor de consum.....	153
Contra tocmai pentru că sunt pro	154
„Bet-man” și economia liliacului matematician	155
Jupuitu, by ANAF. Și noua TVA la ANAFură.....	156
Paradisul pierdut, paradisul fiscal. Și esca la pe-acasă: cine a tras în noi, 16-22?.....	159
Nabucco și robia gazelor	161
Ministerul Finanțelor Pudice.....	162
Mitologia bunului technocrat. Ce se va (ne)schimba (în tehnă-țărișoara mea)	163
Taina de la cină. Și căutarea Atlantidei economice.....	165

(Epi)log out

Oare?	169
--------------------	------------

(PRO)LOG IN De ce?

Am complotat, am conspirat cu/în mine însumi să scriu această carte care nu este (doar) despre fotbal. Este despre „jocul social”. Dialectica economiei și a politicii, chiar a lumii și a vieții, în sensul lor cel mai amplu, apare ca un joc, dar unul cu trăsături serioase, la limita dintre autoritate și libertate. De fapt, este un joc prins între extreme: acea autoritate (mai multă decât are trebuință libertatea pentru a ne fi drept apărută) și acea libertate (mai multă decât putem să așezăm la temelia unei autorități legitime). Evident, este puțin și despre fotbal, „cel mai însemnat dintre lucrurile neînsemnate” (Papa Ioan Paul II), joc între egali în fața legilor jocului, dar și joc al egalilor, pe de o parte, cu custozii legilor jocului, pe de alta, totuși și toți prinși într-un iureș de patimi.

Fotbalul a înnebunit planeta, devenind astăzi o veritabilă religie seculară a lumii globale; sau, metaforizându-l economic, un „mijloc de schimb” în decontarea actelor deopotrivă calificabile ca fiind de tip comuniune sau de tip competiție dintre noi: este și distracție cooperativă, și dispută cvasi-contondentă. Apoi, echipa de fotbal este și o organizație care se auto-optimizează fugărind mingea. Este părticică dintr-o structură mai mare (club), în care se inserează, de regulă oportun, alte personaje care, deși nu aleargă în mod nemijlocit balonul, îl lubrifică logistic. Mașinăriile astea se adună apoi în competiție pentru fani, bani și, finalmente, fericire. Iar economiștii au fost mereu incitați de această industrie bizară: deși, contabil, nu diferă de a altor întreprinderi, în privința jocului și jocurilor, a legilor și legislațiilor, ei își pot face lesne de lucru și aici.

A asemui jocul sau meciul (de fotbal, dar nu numai) cu o piață reglementată vine de la sine parcă. Jucătorii judecă, raționează fazele în timpul jocului, după cum ei înșiși sunt judecați, arbitrați. Și aici, arbitrul-judecător rămâne un animal fundamental failibil, dar omul de știință socială – economist, politolog, jurist, sociolog – l-ar putea ajuta, creând, bunăoară, un design de mecanism cât mai funcțional sau un proces de producție cât mai performant. De aici, varii idei: să avem mai mulți arbitri (o diviziune a muncii), să fie mai mult factor de producție tehnologic (video, IT), să stimulăm înscrierea mai multor goluri („marginalist”, s-ar reduce riscul vicierii de rezultat), să revizuiem regula off-side-ului (limitând dezbaterele milimetrice sterile), să „nuanțăm” cartonașele (ponderând gravitatea „infrațiunilor”), să pedepsim simulările, trișarea.

Arbitrul în jocul de fotbal este un personaj. La fel și în societate, în economie, unde guvernul politic caută să governeze „eficient”; însă pretenția tinde să devină sterilă de vreme ce nu știm și „pentru cine eficient?”. Arbitrii, ca oameni cu putere, dezvoltă înclinația explicabilă de a se autonomiza și de a se autoimuniza în raport cu cei pe care îi arbitrează (deși altfel rămân „agățați”, „atârnați”), alterând performanța justă, corectând în mod complice erori închipuite. Un motiv, poate principal: calitatea de monopol pe care o capătă corpul arbitrilor în economia (națională, regională sau mondială a) fenomenului (aici, fotbalistic). Alocați centralizat de organe fără un concurent (competent), în jurisdicțiile de resort, aceștia ajung „să facă”, literalmente, legea. Iar *liberul arbitru*, din jucători și spectatori, *fluieră*, adeseori a pagubă, *antijoc*.

Parabola fotbalului ca lume și viață este, fără îndoială, pe cât de imperfectă, pe atât de tentantă celor care, prin fișa postului, muncesc mai mult cu capul decât cu piciorul. Aș putea să spun ca sunt un soi de intelectual cu nostalgii contrafactice fotbalistice (oare ce-aș fi devenit dacă eram niscăi mai talentat cu glezna și mai trudit cu ale fugii? ce Maradona și Pele am stins din fașă?). După cum sunt, dar parcă mai puțini, fotbaliști cu nostalgii contrafactice savante (oare ce Aristotel sau Kant, Platon sau Hegel am curmat alegând frivol rotunjimile mingii în locul muchiilor dure ale cărții?). Deși, aici, întrebările însele par ușor implauzibile. Maieutica și semiotica au pierdut demult, prin neprezentare, în fața științei și tehnicii despre cum să alergi cu maioul la vedere sub tricou și cum să spargi semințe fără să comiți henț în timpul decojirii.

Când m-am gândit cum să intitulez această carte, am trecut sumar în revistă infrațiunile de joc posibil de semnalizat de *liberul arbitru* din noi, chemat să se pronunțe și să aleagă să se poziționeze asupra raporturilor dintre jucătorii economiei (ai societății, în genere, de fapt) și, respectiv, între aceștia și cei care îi arbitrează. „Fault”? Fiindcă asta înseamnă a împiedica, neregulamentar, un adversar să acționeze în câmpul de joc (sau, aici, a împiedica jucătorii să joace jocul după legile lui juste). „Henț”? Fiindcă aici venea servită simbolistica „mâinii invizibile”, a pieței libere, a cooperării și competiției umane, căreia statul îi contrapune, inoportun, de regulă, pumnul lui de fier, cu sau fără mănuașă de catifea. Parcă „antijoc” surprinde cel mai fin verdictul liberului nostru arbitru față de arbitrajele vicioase, viciane.

Cartea de față strânge laolaltă texte publicate în mass-media, subsumate în grade diferite tipului de „jurnalism științific” și unificate de această privire „arbitrală” (nădăjduiesc că nu și arbitrară) despre jocul social așa cum se înfiripă el în spațiul românesc, însă și pe alte meridiane ale planetei. Aici, științele convocate de autor sunt cele sociale, cu accent pe cea economică, iar funcția lor de decodor universal este prezumată: fiindcă dacă o „știință” are doar valabilitate teritorială sau temporală restrânsă, ea nu poate fi decât accidental utilă. Știința este și apatridă și atemporală, dacă nu este doar speculație (aspirând la rang de știință, mimând iresponsabil știința sau pur indiferentă față de ea), adevăr de luat aminte și în jurnalism, în care „faptele” nu-și pot zice niciodată singure povestea fără un decodor logic, onest.

Teme și teze din paginile următoare au fost prezente în scrierile mele din revistele *The Market for Ideas* (pe care am construit-o de la zero, alături de oameni la care țin), precum și, în cea mai mare parte, în revista *Economistul*, al cărei redactor șef am fost vreme îndelungată. Presa vine cu servituți și satisfacții: validarea ei terestră, telurică, este un compozit de adevăr nenegociabil, de prioritizări remunerative, de gir tutelar.

Personal, am bucuria de a fi lucrat ca universitar, jurnalist, editor doar cu ce am înțeles că este bine, cerând și oferind libertate de expresie tuturor ideilor care trec testul minim al rezonabilității, care acceptă dialogul, nu absentează din el când le este pe drept nefavorabil și nu abdică meschin în favoarea dictatelor. Mulțumesc celor care m-au însoțit în tot acest răstimp așa cum sunt, mai mult ca imperfect și perfecționist.

Octavian-Dragomir Jora
 Octombrie 2018
 București